

Vrijdag 1 december 1916 – ochtendeditie

Uit België.

De vraag op de Belgische steenkolenmarkt houdt nog steeds aan. De bevrediging der particuliere aanvragen naar huiskolen neemt de capaciteit der nijverheid geheel in beslag. Niettegenstaande de stedelijke gasfabrieken gewaarschuwd hebben zeer spaarzaam met gasverbruik te zijn, beloven de vooruitzichten voor de fabriek weinig gunstig en wordt ernstig gevreesd voor een tekort aan kolen.

De transportmoeilijkheden zijn bovendien zeer sterk en het is ook moeilijk voor de nodige voedingsmiddelen voor de arbeiders te zorgen.

Op de ijzermarkt stijgen de prijzen.

Vrijdag 1 december 1916 – avondeditie

De Koningin-Regentes

Aan het bericht, in ons avondblad van gisteren opgenomen, over de vrijlating van de Koningin-Regentes behoeven wij niet veel toe te voegen. Dit bericht geeft direct de Duitse lezing weer, en het is tevreden over het bewijs van “goede nabuurschap” en van “grote tegemoetkomendheid”, door de Duitse regering jegens ons land. Wij hier te lande zullen geneigd zijn, de gevallen beslissing enigszins anders op te vatten. Wij zullen wellicht overwegen, dat indien niet het rechtsstandpunt, waarop men zich aan Duitse zijde aanvankelijk had geplaatst, een uiterst onzekere bodem zou gebleken zijn, de tegemoetkoming niet zo groot zou geweest zijn. Doch daarover zullen we nu maar niet twisten, in de mening, dat erkenning van het

Nederlandse recht met bewijzen van goede nabuurschap toch altijd iets beter is, dan erkenning van recht zonder meer.

Op een onderdeel van de verklaringen moeten wij echter aandacht vestigen. In het Wolffbericht over de Koningin-Regentes lezen wij:

Uit een onderzoek bleek, dat de kapitein en de telegrafist van het stoomschip draadloze telegrammen afgezonden hadden om Nederlandse oorlogsschepen op te roepen. Daar deze draadloze telegrammen ongetwijfeld ook door Engelse strijdkrachten ter zee opgevangen hadden kunnen worden, konden zij als een ondersteuning uit nalatigheid van de vijandelijke oorlogvoering ter zee beschouwd worden.

Deze zinsnede eist nadere opheldering. Zoals zij luidt zou zij indirect het recht van Nederlandse schepen ontkennen, zich met Nederlandse autoriteiten draadloos in verbinding te stellen, omdat toevalligerwijze ook een der oorlogvoerende partijen zulk een telegram zou kunnen opvangen. Dit is voor ons onaannemelijk. De draadloze telegrafie is geen monopolie der oorlogvoerenden, en Nederlandse schepen hebben het recht langs de weg der draadloze verbinding met hun autoriteiten te spreken. Gelijk wij ons verzetten tegen de Engelse aanmatiging, om zich in onze overzeese postverbindingen te mengen, en de vrije verbinding langs die weg blijven opeisen, evenzo moeten wij op ons recht van verkeer langs de weg der draadloze telegrafie blijven staan. Het standpunt van de Duitse regering, dat ons dat recht zou ontzegd zijn, omdat Engelse strijdkrachten onze telegrammen zouden kunnen onderscheppen, gelijk zij dat met onze zeeposten doen, zou een beperking van onze rechten meebrengen van verstreckende betekenis, en wanneer wij ons daarbij neerlegden zou dat niet zijn zonder zeer groot gevaar. In het geval van de Koningin-Regentes schijnt dit schip te zijn begonnen met tekens te wisselen. Het is evengoed denkbaar, dat het initiatief

tot een verbinding met een Nederlands schip van onze kust uit, of zelfs van een van onze oorlogsbodems uit zou worden genomen. Als wij het wel hebben zijn de Hollandse torpedoboten, die de Koningin-Regentes te hulp waren geschoten, met onze krijgsmacht in onze territoriale wateren in verbinding geweest. Ook deze telegrammen kunnen door Engelse oorlogsschepen opgevangen zijn geworden. Zouden dan ook deze telegrammen van onze georganiseerde staatskrijgsmacht als een "ondersteuning uit nalatigheid van de vijandelijke oorlogvoering ter zee" kunnen worden beschouwd?

Wij hoeven er niets meer van te zeggen. Men voelt welke uitnemende gevaren voor ons land zouden komen te dreigen, indien wij ons bij de Duitse opvatting neerlegden.

Geïnterneerden.

Het bestuur van de Landelijke Federatie van Metaalbewerkers verzoekt in een brief aan de minister van landbouw, maatregelen te treffen, waardoor de Belgische en Engelse geïnterneerden uit de metaalindustrie worden teruggenomen.

Het wegvoeren van Belgische burgers.

Parijs, 1 december. De Echo de Paris verneemt uit Rome, dat de vereniging tegen de slavernij, die bijna uitsluitend uit hooggeplaatste Italiaanse katholieke geestelijken bestaat, krachtig tegen de deportaties van burgers uit België en Noord-Frankrijk geprotesteerd heeft. Deze zijn een ontkenning van alle beginselen van menselijkheid en rechtvaardigheid, en stellen de Duitsers met slavenhandelaars gelijk.

De stap van de Zwitserse regering te Berlijn over het wegvoeren van Belgen.

Bern, 1 december. Op de stap van de Zwitserse bondsraad te Berlijn wegens het wegvoeren van Belgische arbeiders oefent het Berner Tageblatt een ongunstige kritiek. De bondsraad, zo zegt het blad, heeft gegeneraliseerd. Duits Zwitserland heeft het wegvoeren betreurd, maar het begrepen, daar Duitsland ophelderingen gaf, die de maatregel rechtvaardigden. Het Berner Tageblatt twijfelt of de bondsraad nog standvastig genoeg is tegenover de stokers van de uiterste richting en hoopt dat Zwitserland voor ernstige conflicten met de oorlogvoerende partijen bewaard zal blijven. Het land zal de gevolgen moeten dragen, als er nieuwe dergelijke stappen gedaan worden. Het Journal de Genève betitelt de stap als een alarm- en protestkreet. In die geest, zegt het Berner Tageblatt, zal vermoedelijk ook de overige Frans-Zwitserse pers over de stap schrijven, tot ontzetting van de overheid, die wel spoedig gewaar zal worden, dat, wie wind zaait, storm oogst.

De Zürcher Post vraagt, of de Bondsraad denkt dat hij door zijn stap zal bewerken, dat de maatregelen tegen de Belgische arbeiders gewijzigd zullen worden. Daarop zal hij wel evenmin rekenen als hij op succes zou rekenen, als hij tegen de wurging van Griekenland had geprotesteerd.

Van de Belgische grens.

Uit Arendonk wordt aan het Eindhovens Dagblad gemeld:

De Belgische dorpen Ravels en Postel liggen aan deze zijde van de draadversperring. Tal van inwoners van deze beide dorpen zijn eergisternacht met al hun hebben en houden, hun vee en hun goederen de Hollandse grens overgetrokken. De Duitsers werden verwacht en dat deed al deze ongelukkige mensen naar veiliger oorden vluchten.

In het kanaal van Arendonk ligt al sedert twee maanden een schip met steenkolen, voor de Nederlandse gemeenten Reusel, Bladel enz. bestemd. Daar bestaat groot gebrek aan kolen.

De Meierijsche Courant meldt:

Van verschillende zijden komt ons ter ore, dat vanuit Hamont en omstreken de burgers worden weggevoerd. Wij hebben ons best gedaan om te weten te komen wat er van de zaak is, en ondanks het getrotseerde gevaar (de Duitsers dreigden met het geweer) en de moeite, konden we slechts te weten komen, dat werkelijk oproeping in grote mate is geschied en dat er heftige tonelen aan de andere kant der grens plaats hebben.

Voor zover wij zijn ingelicht, kunnen we (steeds onder voorbehoud) mededelen, dat vele lieden zich heden te Neerpelt en Peer moeten melden. Wat er ook van zij, allereerst is van Duitse zijde zeer streng de grens bewaakt en naar men ons mededeelt, worden luidruchtige jammerklachten van over de grens waargenomen.

Nog vernemen we, dat de zich meldende mannelijke personen allen moeten zijn voorzien van een dubbel pak kleren.

Men meldt van de grens aan de Meierijsche Courant:

Nimmer was het verkeer met België zo bezwaarlijk als de laatste dagen. De Duitsers, die de grenswacht houden, hebben strenge orders, zelfs hen, die van behoorlijke passen voorzien zijn, aan een degelijk onderzoek te onderwerpen.

Uit Gent, Brugge, Eeklo en andere Vlaamse dorpen vloeit het nieuws zeer spaarzaam toe. Intussen vernemen wij van Belgische zijde, dat de Duitsers hun mensenjacht in het bezette gebied in de laatste dagen aanmerkelijk hebben gematigd.

Althans voor wat betreft de beide Vlaanderens.

Enkelen – vaders van grote gezinnen, geneesheren, onderwijzers – zijn teruggekeerd. De bevolking toont zich gelaten.

Wat de Belgen zelf voor hun werklozen hebben gedaan.

Men schrijft ons:

Volgens betrouwbare statistieken waren er op 1 juni II. in het bezette België 1.563.607 arbeidskrachten zonder werk. Daaronder waren 666.913 mannen, 309.552 vrouwen en 587.142 jongens en meisjes.

In het levensonderhoud van al die mensen werd voorzien, gedeeltelijk door de openbare besturen – provincies en gemeenten – en gedeeltelijk door het Belgisch Nationaal Hulp- en Voedingscomité. Dit laatste, bestaande uit Belgen, droeg daartoe bij voor de som van 146.551.601 frank. Daarenboven werd aan de gezinnen, die tengevolge van de oorlog beroofd zijn van hun gezinshoofd, 120.311.148 frank uitbetaald.

Al dit geld komt voort van liefdadige schenkingen en van de 25 miljoen, die de Belgische regering elke maand, door tussenkomst van het Relief-comité, overmaakt.

De zorg voor het onderhoud van de werklozen kwam dus geenszins ten laste van het Duits bestuur, dat trouwens daartoe het Belgisch geld zal kunnen gebruiken, voortkomende van de belastingen.

Verder had men er zich op ingericht om de arbeiders zoveel mogelijk aan het werk te houden. Daarvoor zorgden de nijveraars en de gemeentebesturen.

Waar grondstoffen ontbreken of het gebrekkig verkeer de handel belemmert, daar houden vele fabrikanten hun werklieden bezig met

het verbouwen en moderniseren van hun inrichtingen. Dit gebeurt onder meer in de ijzerpletterijen te Marchienne-au-Pont en in de glasblazerijen te Familleureux. Men bouwt zelfs geheel nieuwe nijverheidsgestichten op, o.m. te Bois d'Haine.

Aan de andere kant lieten gemeenten grote werken uitvoeren, waarbij duizenden arbeiders konden gebruikt worden. Een paar sprekende voorbeelden kunnen hier volstaan. Tussen Laken en Vilvoorde was een contract aangegaan voor het scheppen van een laan van 25 meter breedte tussen de beide gemeenten; alleen werklozen mochten er aan meewerken. Te Gent liet het stadsbestuur nieuwe bassins aan de haven graven, en ook hier mocht het werk alleen verricht worden door de werklozen, die om de beurt 4 uren per dag aan de arbeid waren. Men slaagde er in op deze wijze bezigheid en loon te verschaffen aan 9000 werklieden, waaronder 320 delvers, 1354 metaalbewerkers, 1120 dokwerkers, 915 textielarbeiders, 422 huisschilders, 742 metselaars, 298 helpers, 805 houtbewerkers en verder drukkers, schoenmakers, wagenmakers, schippers en dagloners. Aan al deze werklozen kon aldus elke week 109.000 frank uitgekeerd worden.

Nog voor de deportaties aanvingen, had de syndicale kamer van aannemers van openbare werken te Gent zich met het vraagstuk bezig gehouden van de verdere werkverschaffing voor werklozen. Men wou nieuwe kaaimuren bouwen aan de voorhaven; langs de kant van de Leie, even buiten de stad, een tuinstad aanleggen; het hele riolenstelsel vernieuwen en verder de onbebouwde stadsgronden aan de meestbiedenden verkopen, met beding, dat zonder uitstel met de bebouwing zou aangevangen worden.

Aldus geschiedde in de meeste steden en het mag niet gezegd worden dat de Belgische arbeiders onwillig waren.

De Maatschappij van goede en goedkope lectuur te Amsterdam, heeft onder de titel Holland en het Vlaams activisme voor de heer Leo Meert als brochure de artikelen uitgegeven, die deze voor de Nieuwe Courant geschreven heeft. Er is een hoofdartikel van dat blad aan toegevoegd en verder bevat het boekje nog enkele toelichtende aantekeningen van de schrijver. De heer L. Simons heeft er een woord vooraf voor geschreven. Daaraan ontlene wij het volgende:

Een der voorname redenen waarom veel landgenoten de houding der Vlamingen in het bezette gebied van België moeilijk kunnen vatten is m.i. deze, dat zij zich geen rekenschap ervan geven, hoe voor elk bewust Vlaams voelende de overgang van het Belgisch bestuur in het Duitse niet kon zijn, wat het voor ons eigen volk zou wezen, indien wij het ongeluk hadden onder buitenlands bestuur te geraken. In ons land is het voor ons allen vanzelfsprekend, dat ons bestuur gebeurt in onze eigen taal en ten bate van het eigen volk. Doch voor de Vlamingen is de toestand steeds zo geweest, dat zij zijn geregeerd en bevolen in een vreemde taal; dat men hen afwees als zij zich in hun eigen taal wilden doen gelden; dat men hen in het onderwijs trachtte te denationaliseren, en dat zij nooit het gevoel hadden, bestuurd te worden in hun volksbelang. Zij leefden als een tweederangsvolk in hun eigen land, en bezaten maar een gedeeltelijke zelfstandigheid, steeds onder de druk van een regeringsstelsel, waarvan zij, eenmaal bewust geworden van hun toestand, moesten voelen dat het hun eigen volkskracht aantastte, en dit ook aldus bedoelde. Tot een "ethische politiek", die wilde trachten hun recht te laten wedervaren en daarmee hen vast aan de Belgische staat te binden, hebben de regerende klassen in België het nooit gebracht. Al wat de Vlamingen sinds 1830 aan "rechten" verkregen hebben, hebben zij steeds moeten afdwingen, stukje voor stukje. En vaak ging het dan daarbij nog op de trant van de "Franse

polka"; een stap vooruit en twee naar achter", gelijk een van hun 19^e eeuwse dichters de toestand eens geestig symboliseerde.

Dat dit alles zo fel is als het is, is nu zeker niet de schuld van de Vlamingen zelf.

Wat zich in heel de scheve toestand, waarin zij door deze oorlog gebracht zijn, wreekte, is de verwaarlozing van het Vlaams belang, sinds 1830, door de opeenvolgende Belgische regeringen, en de druk sinds het uitbreken van de oorlog verzwaaard ter verlatinisering van heel België. Het Vlaams activisme, door de heer Meert hier in zijn oorzaken en doeleinden geschetst, is eenvoudig het reactieverschijnsel op dit alles. Het streeft, zoals hij uiteenzet, naar de gelijkmaking van de Vlaamse cultuur met de Waalse en de Hollandse, en door zich te wijden aan deze hoge taak van Vlaams patriotisme, streeft het mede ten bate van geheel het hersteld vaderland, waarvoor de Vlamingen strijden aan de IJzer (80 procent van het Belgische leger) en de actieven binnen het bezet gebied.

Het is voor België's toekomst te hopen, dat bij alle verschil van inzicht omtrent hetgeen land en volk het beste dient, ook de zuivere bedoelingen van deze Activisten jegens het eigen volk zullen gewaardeerd en beoordeeld worden, niet met het verhit brein van oorlogsneurosen, maar met het hoog staatsmansinzicht, dat alleen uit een verdeeld België een werkelijk eenvoelend volk kan kweken, waarin beide delen van het volk zich vrij naast en met elkaar in hun beste kracht kunnen ontplooiën.

Graven van gesneuvelde Belgen.

Wij lezen in De (Belgische) Legerbode:

In april 1915, heeft de (Belgische) minister van oorlog aan de militaire en burgerlijke overheid herinnerd dat het hun plicht was al de nodige

maatregelen te nemen om het behoud te verzekeren van de graven van militairen die op de slagvelden of in hun nabijheid begraven waren, ten einde de nagedachtenis te vereeuwigen van de soldaten die voor het vaderland gestorven zijn en zoveel mogelijk de latere opzoekingen van de familie gemakkelijker te maken. De militaire overheid had getracht zo volledig mogelijk de identiteit vast te stellen van de officieren en soldaten, die op de slagvelden gevallen waren, maar zij was niet steeds bij machte de plaats vast te stellen van de graven waar de ter aarde bestellingen na de gevechten plaats grepen.

Bij het herinneren aan de hierboven aangeduide voorschriften, drong de minister er op aan dat de militaire overheid al de begraafplaatsen, zowel de gezamenlijke als de afzonderlijke, waarvan er sporen overbleven, met een afsluiting zou omringen en aanduiden door een kruis met zo nauwkeurig mogelijk opschrift. Bovendien werden de gemeentebesturen verzocht in een bijzonder register de aanduidingen op te schrijven door de militaire overheid geleverd of van haar verkregen, de voorlopige opschriften of, desvoorkomend, de verklaringen van de bewoners. Deze voorschriften moesten niet slechts voor de Belgische militairen toegepast worden, maar ook voor die van de Franse en Engelse legers, die op Belgisch grondgebied samen hun bloed vergoten hebben, en voor de verdediging van dezelfde zaak gevallen zijn.

Buiten het Belgisch grondgebied, zo schreef de minister voor, zou er tijdens de duur van de oorlog, op staatskosten, op de graven van de militairen die op de gemeentekerkhoven begraven lagen, een zwart geschilderd kruis geplaatst worden, waarop men met witte letters de volgende aanduidingen zou schilderen. Naam, voornamen, eenheid en geboorteplaats.

Het is uit deze laatste voorschriften dat het uiterste volledige en belangwekkend werk ontstond van de kapitein-commandant der genie Vanot en van luitenant Dujardin, van de stelling Calais. Als vertegenwoordigers van het Belgische leger hebben deze officieren deel uitgemaakt van het Internationale Commissie voor de militaire graven op Frans grondgebied. Het arbeidsveld van deze officieren strekte zich eerst uit over het departement Pas-de-Calais. Zij zorgden ervoor de militaire graven uit dit gebied op te tellen. Zo kwam men tot het getal van 870 Belgische graven, over 17 gemeenten verdeeld. De Belgische officieren stelden zich in betrekking met de gemeentebesturen van deze verschillende plaatsen en kregen over het algemeen de schriftelijke belofte dat een kosteloze eeuwigdurende vergunning aan de daar begraven Belgische militairen zou verleend worden. Voor ieder der graven namen zij nauwkeurig het terrein op, met de juiste aanduiding van het graf. Het plan van het kerkhof werd kunstvol en op grote schaal getekend, en het graf met een Belgisch vlaggetje aangeduid. Bovendien werd er op ieder plan, in een lijstje, een landkaart getekend met de verbindingsmiddelen tussen het kerkhof en het meest nabij gelegen station. Het werk werd zodanig ingericht dat er, voor iedere familie, een exemplaar van dit plan kan opgemaakt worden. Een model zal eerlang in het Museum van het leger tentoongesteld worden.

Het werk van de Commissie der Begraafplaatsen werd weldra tot geheel Frankrijk uitgebreid. Volgens de tegenwoordige toestand der inlichtingen, bestaan er graven van Belgische militairen in 142 gemeenten van het Frans grondgebied en het werk van de topografische opname van de kerkhoven, met aanduiding van de graven, is voltooid voor al de plaatsen van de Pas-de-Calais en Somme-departementen. Al de aanduidingen die het mogelijk was op te vangen werden samengebracht en lieten toe een stel fiches in te richten, dat onmiddellijk al de wenselijke inlichtingen geeft over de

begravingen in Frankrijk. Tenslotte heeft de Commissie aan de minister van oorlog het model onderworpen van een gedenkplaat, om op ieder van de graven te bevestigen. Dit model werd goedgekeurd en het eerste exemplaar zal binnenkort naar het museum van het leger worden gestuurd. Laat er ons tenslotte bijvoegen dat de instelling door kapitein-commandant Vanot en luitenant Dujardin tot stand gebracht, weldra, voor zover dit mogelijk is, tot het legergebied zal uitgestrekt worden.

De Belgische heer P., die op verdenking van spionage in Zeeuws-Vlaanderen werd gevangen genomen, is in zijn woning teruggekeerd. Na het verhoor te Middelburg, werd hij terstond op vrije voeten gesteld, en de papieren, die in zijn woning in beslag waren genomen, werden hem teruggegeven.